

Strømnettutvalget

stromnettutvalget@oed.dep.no

Oslo 31.01.2022

Innspill til Strømnettutvalget

Det er et omforent faktum at Norge er i en situasjon forsyningsmessig, der det er knyttet store utfordringer til nettkapasitet fremover for å dekke den forventede forbruksutviklingen i de kommende år.

Med dette som bakgrunn, mener vi mandatet til utvalget og de tre overordnede tema, som er trukket fram i den anledning som gode.

Distriktsenergi vil svare ut spørsmålene i den rekkefølgen disse er satt opp i mandatet.

Likevel vi vi innledningsvis bemerke betydningen av at utvalget kommer med så konkrete tiltak som mulig i sin rapport. Og betydningen av at de forslag som kommer gis en behandling som ikke trekker unødvendig ut i tid. Dette tatt i betraktning at vi allerede har dårlig tid og det faktum at i motsatt fall risikerer vi at viktige industriprosjekter med tilhørende arbeidsplasser ikke finner å lande i Norge på grunn av usikre tilknytningsforhold fremover.

Dessuten må det tilstrebes at det utarbeides regler som innenfor visse rammer kan gi garantier for tilknytning innen rimelig tid, selv om arbeidet med nærmere vilkår og bygging av linje eller tilsvarende tar lengre tid. Det kan ikke være slik at en kunde holdes på gress i mange år for deretter å risikere å få nei gjennom en konsesjonsbehandling. En form for forhåndsgodkjennelse bør således vurderes.

1. Tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg.

Mal på den gode konsesjonssøknad

Det bør kunne utarbeides en mal på den «gode konsesjonssøknad». Under utarbeidelsen av denne kan NVE peke på de punktene de må ha fram for å kunne behandle søknaden så raskt som mulig basert på de erfaringer og den kunnskap de besitter allerede i dag. Det er all grunn til å tro at de kan trekke fram både gode og dårlige søknader fra skuffen og at dette erfaringsmateriale kan videreformidles til konsesjonssøker for på den måten unngå for mange prosesser frem og tilbake mellom myndigheter og konsesjonssøker. Målet må være å luke ut tidstyver i prosessene så langt mulig. På denne måten kan man også bidra til å unngå dobbeltbehandling og fordele oppgavene mellom myndighet og konsesjonssøker på best mulig måte. Dette vil i sum kunne gi en bedre

konsesjonssøknad som i seg selv kan redusere den samlede tiden myndighetene bruker til å behandle søknaden.

Man må se på beste praksis

Det er åpenbart enkelte konsesjonssaker som har gått bedre med mindre konflikter med påfølgende raskere saksbehandling, enn andre. Dette kan skyldes en rekke forhold. Men at det bør finnes en form for beste praksis å hente fra de sakene som har gått bedre enn andre må det være. Eksempelet fra Agders forsyningsområde med Morrows batterifabrikk der ett tett samarbeid med aktørene og Agder energi skal ha redusert tiden fra ønsket tilknytning, til dette var klart fra 10 til 4 år. Her må det være mye å hente av god erfaring. De gode prosjektene er der ute, og disse må det læres av.

Medvirkning for alle relevante aktører tidlig i prosessene

Det er viktig at alle relevante aktører i områder, der det er en ønsket utvikling og mulighet for større tilknytninger og utvikling av industri at man snakker sammen så tidlig som mulig. Det kan derfor vurderes å legge opp til å opprette nye eller utvikle eksisterende fora, for å dele kunnskap om ønsket behov for nettilknytninger i de respektive områder, herunder det å kunne legge til rette for potensielle nye nettilknytninger fremover. Her må selskapene jobbe sammen med lokal næring, politikere og potensielle kunder for å berede grunnen for gode faktabaserte innspill. Samarbeid på tvers av selskapene, nettnivå og øvrige interesser er avgjørende. Disse foraene bør ha et mandat og klare krav om tilbakemeldinger.

Her må man tilstrebe åpne prosesser og det bør være et mål at omverden får oversikt over kapasitet for nettilknytninger i de respektive områdene og hvilke steder som er bedre egnet enn andre. En generell informasjon fra nettselskapene om egnede områder for nye tilknytninger bør bekjentgjøres.

Denne tilnærmingen må kunne kombineres med det som er sagt av Statnett blant annet om bruken av områdeplaner. En tilnærming der man ser hele regionen samlet og der målet er en samlet områdeplan som tar opp relevante problemstillinger med relevante aktører inn i prosessen fra starten av.

Nettselskapene med definert ansvar

Helt konkret kan man for eksempel etablere faste møter/fast frekvens mellom netteiere på alle nivå sammen med lokale myndigheter (F.kommuner og kommuner), med næringsliv og interessegrupper. Tema i møtene: Hva er forventningene til fremtidige behov? Hva er status for pågående konsesjonsbehandlinger i området osv. Inndeling kan for eksempel være etter Statnetts områdeplaner.

Nettselskapene må ha frister og rutiner som sørger for effektive konseptvalgutredninger for forskjellige forespørslar (økt trafokapasitet, nye stasjoner eller bygging av ledning) og nettselskapene må ha frister og rutiner som sørger for effektive konsesjonssøknader for forskjellige forespørslar (økt trafokapasitet, nye stasjoner eller bygging av ledning). Dessuten må nettselskapene sørge for å informere i sitt konsesjonsområde rundt fremtidige forventninger/framskriving av forbruk, samt hva dette kan bety for lokalsamfunn og interessenter.

Det lokale nettselskapet som tilrettelegger

Det lokale nettselskapet kan også være tilrettelegger for å samle lokalt næringsliv og politikere for på den måten søke å skape en felles forståelse for de lokale utfordringer man har med hensyn til framtidig utvikling av kraftnettet, herunder behovet for nye tilknytninger. Her kan det lokale

selskapet bidra til gode politiske prosesser. Dette vil gjøre prosessene enklere for konsesjonsmyndigheten. Gode lokale prosesser kan være med på å gjøre konsesjonsprosessene hos NVE kortere med grobunn for færre klagesaker.

Litt om industrietablering

I arbeidet med å gjøre lokale områder mer interessante for industrietableringer er det mere som skal på plass enn tilgang til kraftnettet. En samlet tilnærming til flere sentrale spørsmål rundt industrietableringer må ivaretas. Det tror vi vil bidra til kortere konsesjonsprosesser og mindre konflikter. Dette punktet henger naturligvis sammen med vårt poeng ovenfor at man må ha med alle aktører tidlig i prosessen, men vi mener likevel det er verdt å belyse dette noe mere konkret.

- 1) Industriell etablering som ivaretar det grønne skiftet krever at man etablerer ikke bare tilførsel av energi, men også sikrer tilstrekkelige landarealer, ofte også adgang på vei, vann og kompetanse. Det er avgjørende at bedrifter i en vekstfase har tilstrekkelig forutsigbarhet for at disse behovene blir møtt. Denne forutsigbarheten må være tilstede før bedriftene kan ta investeringsbeslutninger. Investeringer i kraftsystemet burde avhenge vesentlig mer av at kommunene/regionene faktisk legger til rette for industriell vekst. I praksis ser vi at industriaktører etablerer seg der forholdene allerede er tilrettelagt. Kommuner som regulerer større industriarealer, inngår avtaler om infrastrukturbygging og etablerer støtteordninger for å tiltrekke seg relevant kompetanse burde stille lengre frem i køen for utbygging av krafttilførsel. Det vil vesentlig redusere risikoen for feilinvesteringer, samtidig som man kommer i gang med en kraftforsyning mye tidligere i prosessen.
- 2) Kommuner som legger til rette for industriaktivitet bør pålegges å regulere tilstrekkelig areal for sekundærindustri. Det vil redusere risiko ved reguleringer, infrastrukturbygging og investeringsbeslutninger. Det vil også fasilitere sirkulærøkonomiske effekter og bidra til mer effektiv energiutnyttelse.

Erfaringsmessig er det siste som skjer i en industrietablering selve investeringsbeslutningen – da vil det være sterkt forsinkende å la den være utslagsgivende for investeringer i kraftforsyningen.

Det må investeres i tide

Trolig er mulighetene for overinvesteringer mindre enn før, tatt i betraktning alle de planene som foreligger for etableringer av industri i Norge. En må derfor kunne spørre om det ikke i noe større grad enn før må kunne legges til rette for investeringer i påvente av det som forventes å komme av tilknytninger. I så fall må reguleringen av selskapene legge opp til dette, og ikke spenne bein på de gode framtidige investeringene, fordi dette blir rene tapsprosjekter for nettselskapene gjennom en regulering som ikke tilrettelegger for fremoverlente investeringer.

Regningen for det grønne skiftet må ikke ligge igjen i det lokale kraftnettet alene

Ønsket om ett grønt skifte er først og fremst et nasjonalt anliggende. Det bør derfor ses på hvorvidt deler av investeringene som kommer lokalt skal være et nasjonalt anliggende økonomisk. Det kan uansett ikke legges opp til at det er kundene i det lokale nettet som skal ta den økonomiske belastningen ved økt nettleie alene, slik vi har sett i områder med mye produksjon. Der er kostnadene ved produsentenes etablering i nettet lagt igjen lokalt, selv om behovet for produksjon er et nasjonalt anliggende og ønske. Dette ser vi blant annet i Sogn og Fjordane som av den grunn har av landets høyeste nettleie. I dette spørsmålet må man se på utformingen av et anleggsbidrag, der størrelsen på dette vil være med å påvirke hva som ligger igjen av kostnader i det lokale

kraftnettet. En utjevning av nettleien vil også komme denne problemstillingen i møte slik at man unngår at det er et fåtall kunder som betaler for vårt felles ønske om et grønt skifte.

Utformingen av anleggsbidraget i seg selv er relativt komplisert og kan være med å gjøre tiden fra ønske om tilknytning til ferdig anlegg lengre enn nødvendig. Enkelte har påpekt at en såkalt kapasitetsavgift kan erstatte anleggsbidrag i masket nett ved at en betaler f.eks deler av anleggsbidraget ved signering og resten ved ferdigstilling. En smidigere prosess rundt anleggsbidrag bør tilstrebes.

Myndighetene må ha ressurser til behandling av konsesjonssakene

En konsesjonsbehandling kan ikke starte med å ligge et halvt år i påvente av å få en saksbehandler til å se på saken. En søknad bør ses på ganske umiddelbart og det må være ressurser til dette. Det må også foreligge ressurser hos klageinstans for å få unna eventuelle klagesaker som forsinker prosessene.

Det må vurderes å sette krav til myndighetene på den tiden som kan brukes på en søknad

I dag er det reglene i den alminnelige forvaltningsrett som gjelder til saksbehandlingen, der begrepet innen rimelig tid er den altoverskyggende regelen som regulerer tidsbruken. Innen rimelig tid er et svært tøyelig begrep og kan i praksis bety nær sagt hva som helst. Derfor bør det vurderes to forhold;

1. det skal svares fra myndighetene til konsesjonssøker hva som er anse som antatt saksbehandlingstid
2. det bør vurderes å sette en makstid til myndighetene for hvor lang tid det er lov å bruke før svar foreligger.

Punkt 1. er det regler for i dagens forvaltningslov, men bør vurderes skjerpet og gjøres mer forpliktende. Når det gjelder punkt 2. tror vi at dette vil kunne skjerpe myndighetene og at dette vil begrense tidsbruken.

Myndighetene er selv vant å stille krav til andre hva gjelder tidsbruk når det skal hentes inn informasjon, og et slikt krav også på myndighetene selv vil virke skjerpende. Utfordringen er å finne rett «mål» på tidsbruk, hensyntatt at det er mange forhold som skal behandles i slike saker. Vi mener likevel dette bør la seg gjøre og må vurderes.

En slik tilnærming vil motvirke det vi tidvis ser i dag at saker «bare blir liggende» hos myndighetene. Det vil også motvirke mulighetene for at man ikke tar tak i sakene når de kommer og det vil kunne åpne dører for myndighetene til å få midler til nok antall ansatte for å kunne møte de tidskrav som måtte settes. Det vil være mye dyrere for AS Norge at slike saker ligger lengre enn nødvendig enn det det koster med noen flere saksbehandlere i offentlig forvaltning for å få disse sakene ekspedert og igangsatt. Det burde også kunne legges til rette for at det kan kjøpes saksbehandlingskompetanse fra det offentlige i perioder med høy belastning.

Klagebehandlingen bør differensieres

Det bør legges opp til å differensiere på type sak mht hvor omfattende konsesjonsprosessene skal være og hvordan en klagesak skal behandles. F.eks må det kunne kjøres enklere saksgang for behandling av konsesjoner ifm endringer av anlegg på områder som tidligere er behandlet, eksempelvis etablering av ny transformering inne på området til allerede eksisterende anlegg/stasjoner.

I den anledning kan også klagesaker av samme karakter vurderes redusert i tid og omfang. Her må det også vurderes raskere saksbehandling i saker som åpenbart ikke fører frem. I domstolsapparatet er det etablert regler for hva som skal til for å anke en sak. Der ligger det beløpsbegrensninger inne og muligheter for å avslå saker som ikke vil kunne føre frem. Det kan være muligheter å se på dette regelverket for å hente inspirasjon til å etablere regler for behandling av saker som ikke vil føre frem, men som likevel påankes kanskje først og fremst for å dra saken ut i tid.

Digitalisering

Vi opplever at det er en omforent oppfatning i bransjen at økt digitalisering og derigjennom økt informasjonsflyt og lettere tilgjengelig informasjonsflyt i alle tilknytningspunkter, vil være med å øke mulighetene for å kjøre kraftnettet med større kapasitet enn tidligere. I rapporten «Fra brettet til det smarte nettet» <https://www.nve.no/media/9900/fra-brettet-til-det-smarte-nettet.pdf> der man skulle se på organiseringen av driftskoordineringen i nettet, kom det klart fram at hver netteier har ansvar for eget nett, og at utfordringen med kommunikasjonen i driftskoordineringsøyemed ikke er antall selskaper, men antall tilknytningspunkter i nettet. I dette ligger det at det kan være et stort potensiale gjennom å digitalisere kommunikasjonsflyten mellom punktene i nettet og derigjennom inn til de ansvarlige selskapene. Derfor bør det holdes ett trykk på digitalisering, men med en tilnærming der hele nett-Norge inkluderes i planene og i realiseringen av disse.

I dag finansieres blant annet Digin av nettselskapene gjennom NVEs FOU-ordning. Her bør man vurdere finansiering i større grad fra myndighetshold, for på den måten øke tempo og holde trykket på gjennomføringen av digitaliseringen.

2. Prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet ved forbruksutviklingen

Spørsmålsstillingen kunne også vært; hvilke faktorer skal ivaretas i tillegg til samfunnsøkonomi ved utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet ved forbruksutviklingen. Hvilke prinsipper kan legges til grunn?

Med alle de ønsker om tilknytninger som ligger på bordene til landets nettselskap ser utfordringen ved å vente med å investere i nettet, ut til å være større enn risikoen for å overinvestere for AS Norge. Da er det viktig at rammereguleringen av nettselskapene hensyntar en utvikling der det går mot økte investeringer i nettet fremover.

Når det gjelder prissignaler i nettet finner vi disse gjennom anleggsbidrag, nettleie og kraftprisen. Hva kraftprisen gjelder er vi i et spesielt år med høye priser og stor forskjell i pris mellom nord og sør. I snitt fire ganger høyere pris sørpå en nordpå. Dette er krevende også for kommende investeringer, da kraftprisen for tiden kan gi et «uriktig» bilde av hva som er situasjonen fremover. Dog er det en utbredt oppfatning at det vil være relativt store prisforskjeller i Norge, der prisen vil være høyere sørpå enn nordpå i lang tid fremover.

Det er også forskjeller i nettleien mellom regioner i Norge. Nettleien bør bli likere, hvilket også er inne i plattformen til sittende regjering som et mål. Vi støtter en slik tilnærming. Vi vet at det er svært begrenset, om noen sammenheng mellom effektivitet og størrelsen på nettleien. Det er topografi, klima og antall kunder å dele regningen på som er de avgjørende faktorene for prisforskjellene. Med en utjevning vil vi hindre at grønne prosjekter løper avgårde eller ikke realiseres pga høy nettleie i ett område.

En utjevning vil også innebære at nasjonens ønske om ett grønt skifte kostnadmessig i mindre grad legges igjen lokalt. Større grønne prosjekter må finansieres gjennom anleggsbidrag og som et spleiselag for alle landets nettkunder og ikke finansieres av et lite antall kunder som tilfeldigvis er tilhørende det nettet, der det måtte komme store investeringer.

Når det gjelder anleggsbidrag er reglene kompliserte og det er ofte gjenstand for diskusjon mellom kunde og netteier hvor stort dette skal være. Kan disse reglene forenkles må det vurderes. Det er påpekt at såkalt kapasitetsavgift kan erstatte anleggsbidrag i masket nett ved at en betaler f.eks deler av anleggsbidraget ved signering og resten ved ferdigstillelse. En forenkling av reglene rundt anleggsbidrag vil være et gode. I den anledning er det også tidvis krevende å forlange at siste ankomne i nettet skal ta hele regningen ved oppgradering av nettet og den som etablerte seg før, slipper billig unna da det fortsatt var ledig kapasitet i nettet. Denne regelen gjør at en ikke ønsker å «gi bort» ledig kapasitet om man har hold på dette, og det kan medføre såkalt «gridgrabbing» der noen «stikker av» med siste ledige kapasitet kan være en utfordring.

3. Mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt

Generelt sett bør det åpnes opp for konsesjonsbehandling der det legges ett annet prinsipp til grunn enn et kjøprinsipp basert på dato for søknad. Her må man kunne se på hvor stort prosjektet er, hvor modent dette er og generelt sett hva dette høster av samfunnsøkonomiske goder, f.eks med nye arbeidsplasser.

Lokale prosjekter må vurderes ut fra de samme prinsipper. De lokale prosjektene må trekkes fram spesielt, for ikke og til enhver tid havne bak i køen til fordel for større bynære prosjekter. Man må se på hele landets behov.

Det må også stilles spørsmål om det betyr noe, hva slags virksomhet som ønsker tilknytning til nettet. Er det noe forskjell på Bitcoinmining og annen virksomhet når ikke alle kan få tilknytning?

Velger man å avvike prinsippet om at en skal behandle alle saker etter den rekkefølge disse er kommet inn til konsesjonsmyndighetene, må det utvikles robuste og forutsigbare kriterier for konsesjonssøkere. Ellers vil ønsket om å la noen gå foran i køen med mål om å treffe de beste prosjektene og redusere saksbehandlingstiden, gå til spille gjennom en potensiell lang og krevende klagebehandling og eventuell domstolsbehandling.

Sosial aksept

Helt avslutningsvis vil vi også bemerke at bransjen og det som i dag gjøres i bransjens regi, enten det er kraftutbygging eller etablering av ny infrastruktur i lys av vinterens «strømkrise» utfordrer gjennomføringsmuligheten for det grønne skiftet og alt det innebærer av utfordringer. Det er derfor viktig at også Strømnettutvalget ser på verdien av sosial aksept for å kunne gjennomføre det som er utvalgets mandat – i praksis å sette opp tempo for det grønne skiftet.

Vennlig hilsen

Distriktsenergi.

Knut Lockert

Daglig leder